Tarım Ürünleri Piyasaları

PORTAKAL

SGB
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

Temmuz 2020

Dünya Portakal Verileri (bin ton)

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	Değişim (%)[2]
Alan (bin ha)[1]	3.989	3.941	3.868	4.470	-	15,5
Verim (ton/ha)[1]	18,13	18,46	18,99	16,87	-	-11,2
Üretim	47.077	53.838	48.251	53.296	47.469	-10,9
Tüketim	29.100	28.993	30.088	30.160	28.657	-5,0
İthalat	4.138	4.212	4.541	4.438	4.481	1,0
İhracat	4.458	4.794	4.861	4.684	4.489	-4,2

Kaynak: [1]/FAO, USDA (Erişim: 07.07.2020), [2]/Verisi bulunan son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

Dünyada 2019/20 üretim sezonunda 94 milyon ton turunçgil üretimi gerçekleşirken, bir önceki sezona göre toplam turunçgil üretiminde %7 oranında azalma görülmüştür. Portakal, toplam turunçgil üretiminin %50'sini karşılarken mandarin %34, limon %8, altıntop ise %7'sini karşılamıştır. Turunçgil ürünleri içerisinde üretimde bir önceki sezona göre %11 oranı ile en fazla azalma portakalda görülmüştür. Aynı sezonda 15,1 milyon tonluk üretim payı ile Brezilya dünya portakal üretiminde liderliğini korumuş, Türkiye ise dünya portakal üretiminin %4' ünü karşılayarak üretimde yedinci sırayı almıştır. Brezilya aynı zamanda 2019/20 üretim sezonunda gerçekleştirdiği 992 bin tonluk portakal suyu üretimi ile dünya portakal suyu üretiminin %58'ini, 935 bin tonluk ihracat ile de dünya portakal suyu ihracatının %72'sini karşılamıştır. Aynı sezonda, Türkiye ise dünya portakal suyu üretiminin %1'ini karşılarken ihracattan %0,4 oranında pay alabilmiştir.

Portakal alanlarına göre önemli ülkeler (%)

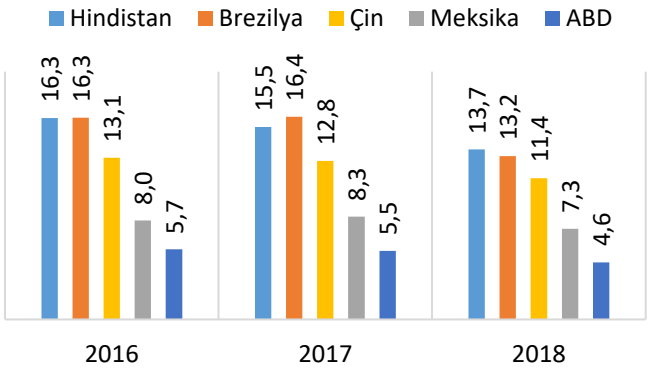

Ülkelere göre dünya portakal ihracatı (2019/20, %)

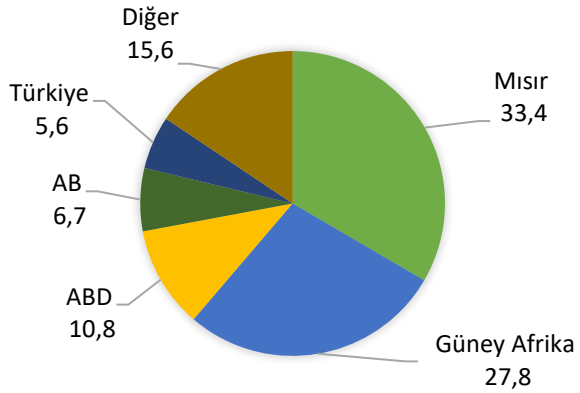

Portakal üretiminde önemli ülkeler (%)

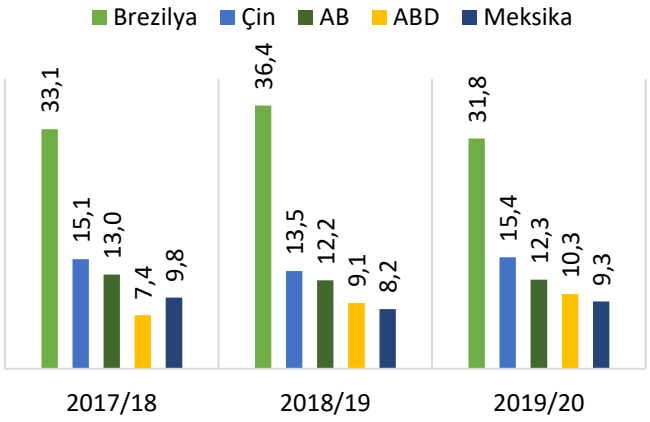

Ülkelere göre dünya portakal ithalatı (2019/20, %)

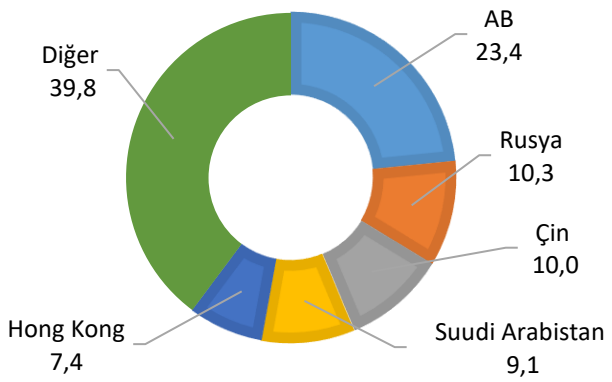

TÜİK verilerine göre, 2019 yılında Türkiye turunçgil üretimi 4,3 milyon ton olarak gerçekleşirken, üretimin %40'ı portakal, %33'ü mandarin %22'si limon, %6'sı altıntopa ait olmuştur. Aynı sezonda Türkiye portakal üretimi önceki sezona göre %11 oranında azalarak, 1,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. TÜİK bitkisel üretim 1. tahminine göre, 2020 yılında Türkiye'de 4,7 milyon ton turunçgil üretilmesi beklenirken, bir önceki sezona göre %7 artışla 1 milyon 818 bin ton portakal üretiminin gerçekleşmesi beklenmektedir. TÜİK verilerine göre; kişi başı portakal tüketimi 2018/2019 sezonunda 13,5 kg olarak gerçekleşirken, tüketimin önceki sezona göre %25 oranında arttığı görülmüştür.

Türkiye Portakal Verileri (bin ton)

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	Değişim (%)[2]
Toplu meyveliklerin alanı (1000 da)	547	543	527	513	508	-1,0
Ağaç başına ortalama verim [1] (kg/ağaç)	133	132	136	154	149	-3,2
Üretim	1.780	1.817	1.850	1.950	1.900	-2,6
Tüketim	1.336	1.240	1.131	874	1.105	26,5
İthalat	162	108	161	116	101	-12,8
İhracat	426	511	716	1.046	732	-30,0

Kaynak: TÜİK (07.07.2020) [1]/ Washington cinsi portakalın verimi esas alınmıştır. [2]/ Son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

Portakal yetiştiriciliğinde toplu meyveliklerin alanı; 2019 yılında 502 bin dekar olup; Antalya (%26), Adana (%24) ve Mersin (%16) illeri sırasıyla alan açısından önemli illerdir. TÜİK verilerine göre, ağaç sayılarının son beş yıllık seyri incelendiğinde, 2019 yılında meyve veren ağaç sayısında (12,9 milyon adet) 2015 yılına göre %8 oranında, meyve vermeyen ağaç sayısında ise (866 bin adet) aynı yıla göre %3 oranında azalma görülmüştür.

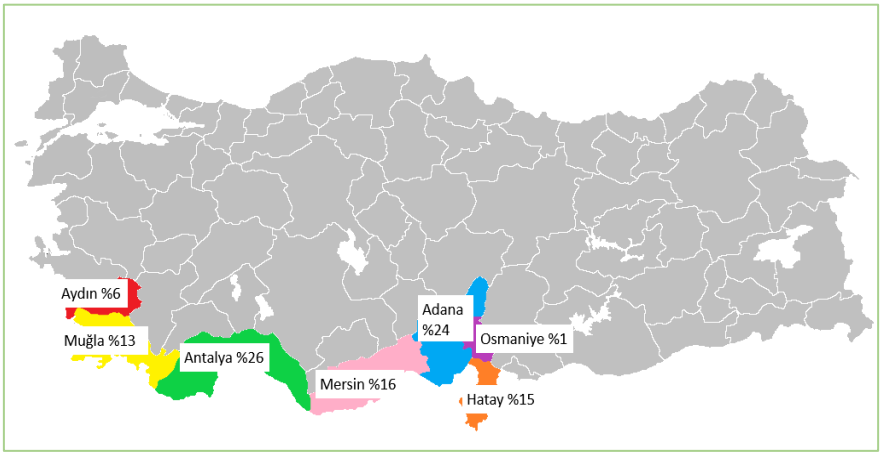

Portakal üretimi;

2019 yılında Türkiye'de 1,7 milyon ton civarında portakal üretimi gerçekleşirken üretimin %73'ü Washington, %3'ü Yafa, %24'ü ise diğer portakal çeşitlerine aittir. Üretimin %83'ü Akdeniz, %17'si Ege Bölgesi'nden karşılanırken, iller açısından bakıldığında Antalya, Adana, Hatay, Mersin ve Muğla illeri üretimin %95'ini karşılamıştır.

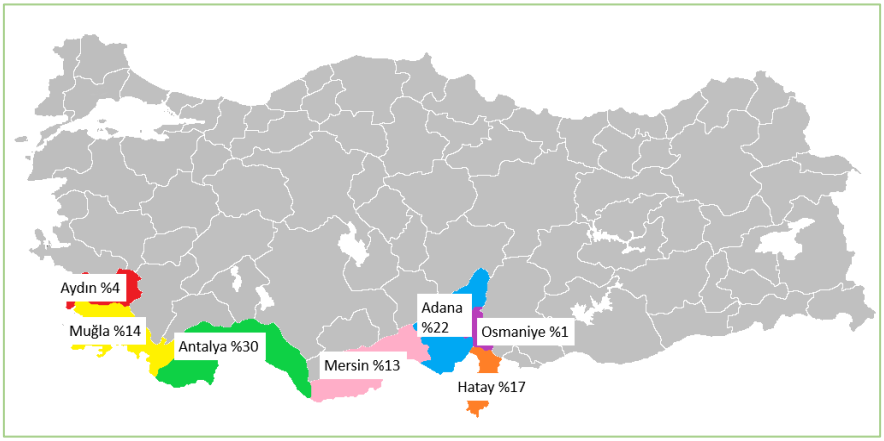

Portakal Dış Ticareti: TÜİK dış ticaret verilerine göre; Türkiye'de 2020 yılının ilk beş ayında 150 bin 247 ton portakal ihracatı gerçekleştirilirken, İhracatta önde gelen ülkeler sırasıyla Rusya (%30), Irak (%28), Ukrayna (%11) ve Gürcistan (%5) olmuştur. Aynı sezonda 48 bin 746 ton portakal ithalatı yapılmış, İthalatın neredeyse tamamı KKTC'nden sağlanırken çok az miktarlarda Irak, Özbekistan ve Rusya'dan da ithalat yapılmıştır. USDA verilerine göre; Türkiye 2019/20 üretim sezonunda 10 bin ton portakal suyu üretimi gerçekleştirmiş, üretimin %55'lik kısmını (5.500 ton) ihraç ederek dünya portakal suyu ihracatında yedinci sırada yerini almıştır.

Türkiye'nin portakal ihracatında önemli ülkeler (2019, %)

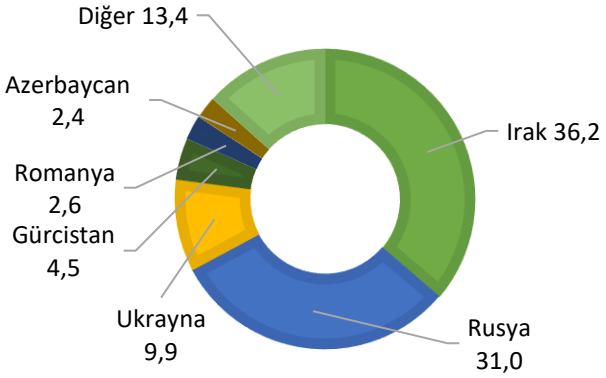

Türkiye'nin portakal ithalatı

Türkiye'nin 2019 yılı taze ve kurutulmuş olarak yaptığı portakal ithalatı 42 bin 132 ton olarak gerçekleşirken, ithalatın %98,8'i Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden sağlanmıştır.

Rusya, Bulgaristan, Moldova ve Birleşik Krallık ise sırayla az miktarlarda ithalatın gerçekleştirildiği diğer ülkelerdir.

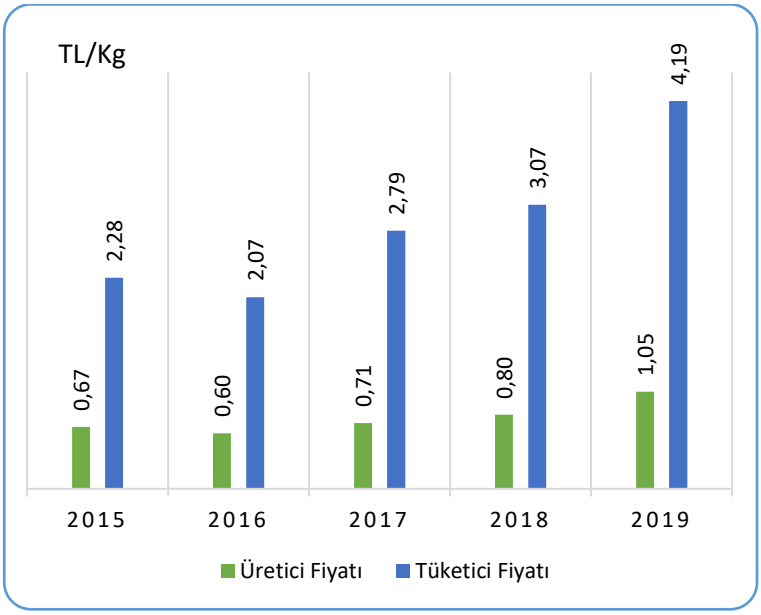

TÜİK portakal üretici fiyatları Ocak-Nisan ile Kasım-Aralık ayları, tüketici fiyatları ise Ocak-Haziran ile Ekim-Aralık ayları arasında yayınlanmaktadır. 2020 yılı ilk dört ayın ortalama portakal üretici fiyatları 1,27 TL/kg iken, ilk 5 ayın ortalama tüketici fiyatı 4,51 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

2020 yılı Nisan ayı portakal üretici fiyatı bir önceki yılın aynı ayına göre %29'luk artışla 1,32 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı Mayıs ayı tüketici fiyatı ise önceki yılın aynı ayına göre %29 oranında artarak 5,9 TL/kg'a ulaşmıştır.

Fiyatların son 5 yıllık seyri incelendiğinde ise, TÜİK verilerine göre, 2019 yılında üretici fiyatlarının 2015 yılına göre %57, tüketici fiyatlarının ise %84 oranında arttığı görülmektedir.

Portakal yetiştiriciliği için Tarım ve Orman Bakanlığı'nın üreticiye verdiği tarımsal desteklere bakıldığında, 2019 yılı ÇKS kayıtlarına göre tarımda kullanılan mazot ve gübre desteği için Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Kapsamında desteklenen ürünlerin dışında kalan diğer bütün ürünlere mazot desteği olarak 15 TL/da, gübre desteği olarak 4 TL/da alan bazlı destekleme ödemesi yapılmıştır. 2016 yılında toprak analizi desteği verilmemiş, 2017-2019 yıllarında ise; asgari 50 dekar ve üzeri tarım arazilerinde, her 50 dekar araziye kadar analiz başına yetkili toprak analiz laboratuvarlarına 40 TL destek sunulmuştur. 2016 yılı gübre ve mazot desteği toplamı 11 TL/da olacak şekilde birlikte verilmiştir. Kilograma verilen desteklerin toplamında son 5 yıllık süreç içerisinde önemli bir değişiklik olmadığı görülmekle birlikte 2015 yılı portakal yetiştiriciliği için kilograma en fazla desteğin verildiği yıl olmuştur.

Yıllar	Verilen Destek (TL/kg)				
	Toprak Analizi	Sertifikalı Fidan	Gübre	Mazot	Toplam
2015	0,0009	0,1485	0,0025	0,0018	0,1537
2016	-	0,1441	0,0040		0,1481
2017	0,0003	0,1273	0,0013	0,0029	0,1317
2018	0,0003	0,1315	0,0013	0,0033	0,1364
2019	0,0003	0,1463	0,0015	0,0055	0,1535

Kaynak: TOB, TEPGE Hesaplamaları (Sertifikalı fidan kullanım desteği bodur meyve fidan türlerine verilen destekleri kapsamaktadır.)

	2015	2016	2017	2018	2019
Portakal Fiyatı (TL/kg)[1]	0,67	0,60	0,71	0,80	1,05
Portakal Fiyatı + Destek (TL/kg)	0,82	0,75	0,84	0,94	1,20
Gübre Fiyatı (TL/kg) (20.20.0)[2]	1,11	0,90	1,10	1,62	1,89
Mazot Fiyatı (TL/lt)[3]	3,85	3,85	4,69	5,78	6,43
1 kg portakal ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Portakal/Gübre	0,60	0,67	0,65	0,50	0,56
Portakal + destek/Gübre	0,74	0,83	0,77	0,58	0,64
Portakal/Mazot	0,17	0,16	0,15	0,14	0,16
Portakal + destek/Mazot	0,21	0,19	0,18	0,16	0,19

Kaynak: TOB ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları.

Portakal Girdi Pariteleri

2015 yılına göre 2019 yılında portakal üretici fiyatları %57, gübre fiyatı %71, mazot fiyatı ise %67 oranında artmıştır. 2015 yılında 1 kg portakal ile 0,6 kg gübre, 0,17 lt mazot alınabiliyor iken, 2019 yılında girdi fiyatlarındaki artışa bağlı olarak 1 kg portakal ile 0,56 kg gübre, 0,16 lt mazot alınabilmektedir. Böylece son 5 yıl içerisinde 1 kg portakal ile alınabilecek gübre miktarında %8, mazot miktarında %6 oranında azalma görülmektedir. Üretici fiyatına desteklerin de ilave edilmesiyle beraber 2019 yılında 1 kg portakal ile 0,64 kg gübre, 0,19 lt mazot alınabilmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Turunçgiller içinde üretim ve tüketim yönüyle önemli farklılıklar gösteren portakal, Türkiye'de önemli bir meyve grubunu oluşturmaktadır. Hem iç tüketim hem de dış ticaret açısından önemi artmaya devam eden portakalın üretimi ve pazarlanması konusu pek çok sorunları ile beraber aynı zamanda her yıl gelişmeler de göstermektedir. Portakal üretim tekniğini geliştirme konusunda, sık dikim, modern sulama tekniklerinin kullanımı, analizlere dayalı gübreleme uygulamaları, hastalık ve zararlılarla mücadele, modern alet-ekipman kullanımı ve yeni çeşitler hakkında üreticiler bilgilendirilmelidir. Bu amaçla, uygulanan yayım çalışmaları daha etkin ve yaygın hale getirilmelidir.

Yetersiz sermayeli işletmelerin kredi taleplerinin uygun koşullarda ve zamanında sağlanması, yeterli girdi kullanımında iyileşme sağlayacaktır. Küçük ölçekli işletmelerin daha da parçalanmaması için önlemler alınmalı, mevcut turunçgil alanlarının tarım dışı kullanımı önlenmelidir. Portakal üreticilerinin üretim ve pazarlama aşamasındaki sorunların çoğunluğu, örgütsüz olmaktan ve birlikte hareket edememekten kaynaklanan sorunlardır. Üreticiler kendi örgütlerini kurmaları konusunda teşvik edilmelidir. Her yörede farklı bir tür portakal yetiştiriciliğinde uzmanlaşarak yeni çeşitler ile yılın 12 ayında portakal arzının gerçekleştirilebilmesi sağlanmalıdır. Üretilen ürünler böylelikle hem iç hem dış pazarda daha kolay ve daha karlı bir şekilde değerlendirilebilecektir. Bu anlamda yörede portakal üretiminde standartlaşmayı sağlamak amacı ile düzenli bir üretim politikası geliştirilmeli ve üretim planlanması yapılmalıdır (1).

Ege ve Akdeniz sahil bandında narenciye üretimi yapan illerimizde 2020 Mayıs ayında, yaklaşık 45 dereceye kadar çıkan Afrika sıcakları ve ardından 3 gün kesintisiz yaşanan şiddetli poyraz, çiçeklenme döneminin ardından meyveye geçen ağaçlarda büyük oranda meyve dökümüne sebep olmuştur (2). Bu duruma bağlı olarak özellikle Mersin, Antalya ve Adana'da erkenci portakal çeşitlerinde meyvelerin yanarak zarar görmesinin üretimde azalmaya sebep olması beklenmektedir.

Bununla birlikte Covid-19'un portakal yetiştiriciliğine olan etkisine bakıldığında, yazlık portakalın o dönemde hasadı tamamlanmış olduğundan salgının hasat açısından herhangi bir olumsuz etkisine rastlanılmamış, bakım gibi işler için ise işçi bulma konusunda sıkıntı yaşanmamıştır. Henüz hasadı başlamayan diğer çeşitlerde ise herhangi bir olumsuzluğun yaşanacağı düşünülmemektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

1/ Türkiye'de Portakal Üreticilerinin Üretim ve Pazarlama Sorunları, Atalay Oral M., Akpınar M.G., XII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, s. 405-410., 2016.

2/https://mugla.tarimorman.gov.tr/Haber/902/Iklim-Degisikliklerinin-Narenciye-Meyvesi-Uzerinde-Etkileri (Erişim: 09.07.2020)

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta TC Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge
Bilgi için: Eda AYGÖREN, eda.aygoren@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833